

Aktivitetsmöte om Nobelpriset i allmänhet och litteraturpriset i synnerhet, 10 oktober 2019

Dagen för aktivitetsmötet var väl vald. Denna dag skulle nobelpris- tagaren i litteratur avslöjas.

Salen blev mycket välfylld och kanske spekulerade man om möjliga pristagare.

Så blev det dags att presentera dagens talare, **Odd Zscheidrich**.

Odd är tidigare kanslichef vid Svenska Akademien och verksamhetsansvarig vid Nobel- biblioteket och numera ceremoni- mästare vid hovet.

Allra först fick han berätta vilka som hade fått Nobelpriset i litteratur för 2018 (Olga Tokarczuk) och för 2019 (Peter Handke), vilket meddelades i radion precis när mötet började.

Odd började sen sin intressanta berättelse om Alfred Nobel och hans berömda pris.

Nobel var ju känd som uppfinnare av dynamit, så när hans testamente öppnades vid hans död 1896 blev man förvånad att han också hade stipulerat ett fredspris. Troligen var det hans goda vän pacifisten Bertha von Suttner som hade påverkat honom i det fallet.

Att fredspriset utdelas av det norska Stortinget beror på den då rådande svensk-norska unionen.

Att Nobel som vetenskapsman ville prisa framstående forskare inom fysik och kemi var naturligt och medicin/fysiologipriset berodde kanske på att han var hypokondriker...

Litteraturpriset då? Jo, Nobel hade ett stort läsintresse och var själv amatörförfattare, så det har också sin förklaring.

Ekonomipriset kom till långt senare. Först 1968 instiftades det av Riksbanken "till Alfred Nobels minne", som det hette.

Nobelprisen skulle ges till några som hade "gjort den största nyttan" inom sitt fält och priserna skulle utdelas oberoende av nationalitet.

Svenska Akademin ville först inte utse någon nobelpristagare i litteratur. De ansåg att de skulle ägna sig åt det svenska språket och litteraturen och den stavningsreform som var en stor fråga då.

Vi fick veta en hel del om de kriterier som gäller när man utser pristagare i litteratur.

Priset kan ges till någon av "de stora epikerna".
Man kan uppmärksamma "de glömda författarskapen" och den s.k. "vittneslitteraturen".
Man kan uppmärksamma filosofiska verk, historiska skildringar och även journalistiska reportage, alltså inte bara skönlitteratur och poesi.

Priset kan delas, men bara av två personer och det bör finnas någon länk emellan dem.

Nobelstiftelsen förvaltar priset.
Akademien utser pristagare.
Kungen delar ut priset.

Odd berättade också om flera prejudicerande händelser som fått namnet "Lex" (= lag).

"Lex Karlfeldt" innebär att man inte kan få priset postumt, efter att Erik Axel Karlfeldt hade fått det postumt 1931. (Han hade nekat ta emot det en gång tidigare, 1919, eftersom han då var ständigt sekreterare i Akademin.)

"Lex Buck" innebär att en kandidat måste nomineras två gånger för att kunna få priset. Pearl Buck fick priset 1938 efter endast en nominering och efteråt ångrade man sig.

"Lex Jelinek" innebär att priset ska delas ut i Stockholm/Oslo. Detta efter att Elfriede Jelinek 2004 hade hävdat social fobi och hon fick sitt pris på svenska ambassaden vid ett annat tillfälle.

Den avslutande frågestunden engagerade många och en hel del övriga frågor blev besvarade.

Här är några:

Hur stor var Alfred Nobels förmögenhet när han dog? (33,5 miljoner).

Vad är det lägsta belopp som delats ut? (115 000 kr 1929 p.g.a börs-kraschen samma år).

Vad är det högsta belopp som delats ut? (10 miljoner år 2001).

Vilka har tackat nej?

- *Karlfeldt* 1919 (se ovan)
- *Sartre* 1964 (av principskäl)
- *Pasternak* 1958 (tvingad av Sovjet).

P:s son fick motta medalj och diplom 1989.

- *Solzjenitsyn* 1970 (vågade inte ta emot det förrän 1974, när han hade lämnat Sovjet).

Det var en mycket intressant exposé med många okända, roande detaljer.

Avslutningsvis fick Odd naturligtvis också frågan vad en ceremonimästare vid hovet gör. Han verkar göra det mesta för att verksamheten ska fungera, särskilt vid stora tillställningar. Bordsplaceringar var ett tidsödande jobb men roligt också.

Givetvis blev Odd vederbörligen avtackad, med mycket varma applåder och även en choklad-ask.

